

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ในทุกกระบวนการเมืองมักจะมีปรากฏการณ์อย่างหนึ่งเกิดขึ้นอยู่เสมอ นั่นคือ สภาพการณ์ที่คนเพียงจำนวนน้อย หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่าชนชั้นนำทางการเมือง เข้าไปมีบทบาทและอิทธิพลอย่างมากในการกำหนดชะตากรรมและนโยบายในการกระจายหรือแบ่งปันสิ่งที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคมให้แก่คนส่วนใหญ่ทั้งสังคม ในกรณีของประเทศกำลังพัฒนาสภาพเช่นว่านี้ จะปรากฏให้เห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น การเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจะถูกกำหนดและชี้แนวทางโดยผู้นำและชนชั้นนำทางการเมืองทั้งสิ้น ในสภาพของสังคมเช่นนี้ อำนาจทางการเมืองจะถูกผูกขาดโดยบุคคลที่มาจากบางสถาบัน บางตระกูลหรือจากกลุ่มเศรษฐกิจเพียงไม่กี่กลุ่ม สำหรับประเทศไทยซึ่งมีสภาพพื้นฐานของสังคมคล้ายคลึงกับประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลาย มีแนวโน้มที่ระบบการเมืองจะถูกครอบงำโดยกลุ่มเช่นเดียวกัน¹

กลุ่มหนึ่งที่อาจมีบทบาทในการกำหนดนโยบายและทิศทางในการพัฒนาประเทศของระบบการเมืองไทยที่สำคัญก็คือสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกวุฒิสภาเป็นผู้นำทางการเมืองที่สำคัญฝ่ายหนึ่ง ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญเป็นผู้นำทางการเมืองในระดับชาติที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด และเป็นที่ยอมรับว่าเป็นองค์กรสำคัญที่จะเป็นอุปสรรคกีดขวางหรือเอื้ออำนวยต่อเสถียรภาพและความเป็นสภาพรของระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยในสังคมไทย² ดังนั้นค่านิยมและทัศนคติของสมาชิกวุฒิสภาจึงมีผลกระทบอย่างมากต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในสังคมไทย

¹ อุนสรณ ลิมมณี, "ชนชั้นนำทางการเมืองในประเทศไทย," การเมืองการปกครองวารสารทางวิชาการประจำปี 2521 คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

² ธีรพงศ์ ชันไชย, "อุดมการณ์ประชาธิปไตยของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร," วารสารพัฒนบริหารศาสตร์ 9 (เมษายน 2519), หน้า 152-93.

สำหรับสมาชิกรัฐสภาพุทธศักราช 2522 อยู่ในช่วงที่สังคมไทยประสบปัญหาต่าง ๆ มากมายไม่ว่าจะเป็นปัญหาเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ดังนั้นค่านิยมทางเศรษฐกิจและทัศนคติทางการเมืองของสมาชิกเหล่านั้นจึงมีผลกระทบอย่างมากต่อการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจการเมืองและสังคม

ค่านิยมทางเศรษฐกิจของสมาชิกรัฐสภาพุทธศักราช 2522 จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ไม่ค่อยเห็นด้วยกับความสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจระยะยาวไม่เต็มใจที่จะเสียสละในรูปของการลดบริโภคให้ต่ำลง ในปัจจุบัน เพื่อเป็นเป้าหมายของอัตราความเจริญทางเศรษฐกิจในอนาคตที่สูงขึ้น

การที่สมาชิกรัฐสภามีค่านิยมทางเศรษฐกิจในลักษณะเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะว่าสมาชิกเหล่านั้นให้ความสำคัญของการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจในภาวะปัจจุบันยิ่งกว่าในอนาคต ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าในสภาวะปัจจุบันสภาวะเศรษฐกิจของไทย (2522) อยู่ในสภาพที่ทรุดหนักไม่ว่าจะเป็นปัญหาน้ำมัน ปัญหาค่านโยบายของรัฐบาล ซึ่งประกอบด้วยต้นทุน และการบริหารงานด้านเศรษฐกิจของรัฐ ปัญหาตลาดหลักทรัพย์ ตลาดหุ้น ปัญหาเงินเฟ้อ และเงินตึงตัว ปัญหาการลงทุน ปัญหาการพึ่งพาสินของคนชั้นกลาง และทวีความทุกข์ยากของคนหนุ่มมาก ปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ดังนั้น จากปัญหาดังกล่าว สมาชิกรัฐสภาอาจเห็นความจำเป็นในการที่ควรจะมีระเบียบแก้ไขและพยายามรักษาความเสมอภาคในการแจกแจงรายได้ในสังคมในช่วงปัจจุบันมากกว่าพัฒนาเศรษฐกิจระยะยาว

นอกจากสภาวะเศรษฐกิจที่อาจมีผลกระทบต่อค่านิยมทางเศรษฐกิจของสมาชิกรัฐสภาแล้วภูมิหลังทางสังคมของสมาชิกรัฐสภาบางอย่างก็มีผลกระทบต่อค่านิยมทางเศรษฐกิจของสมาชิกรัฐสภาเช่นกัน กล่าวคือจากการศึกษาพบว่า สมาชิกรัฐสภาที่แตกต่างกันในด้านอายุ ระดับการศึกษา อาชีพก่อนที่จะเป็นสมาชิกรัฐสภา ภูมิลำเนาเดิม กลุ่มการเมืองที่สังกัด และการเคยดำรงตำแหน่งทางการเมือง จะทำให้มีความแตกต่างต่อค่านิยมในด้านคุณค่าของการพัฒนาเศรษฐกิจของสมาชิกรัฐสภาด้วย และพบอีกว่าสมาชิกรัฐสภาที่มีอายุค่อนข้างน้อย การศึกษาค่ำ มีอาชีพที่เคยเป็นราชการมาก่อน ภูมิลำเนาเดิมอยู่ภาคกลาง และการไม่

เคยดำรงตำแหน่งการเมืองมาก่อน สมาชิกรัฐสภาที่มีลักษณะต่าง ๆ กัน กล่าวจะมีค่านิยมใน
 ค่านิยมค่าของการพัฒนา เศรษฐกิจสูงกว่าสมาชิกรัฐสภาที่มีลักษณะภูมิหลังทางสังคมในลักษณะ
 อื่น ๆ ดังนั้นภูมิหลังทางสังคมของสมาชิกรัฐสภาจึงน่าจะเป็นกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม
 อย่างหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อค่านิยมทางเศรษฐกิจของสมาชิกรัฐสภา

สำหรับทัศนคติของสมาชิกรัฐสภาพุทธศักราช 2522 จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า
 สมาชิกส่วนใหญ่มีทัศนคติในแนวกลาง ๆ ระหว่างเสรีนิยม และอนุรักษนิยม (สมาชิกสภาผู้
 แทนราษฎรมีแนวโน้มเสรีนิยมสูงกว่าวุฒิสมาชิก) ดังนั้นทัศนคติของเขาเหล่านั้นบางส่วนจึง
 เชื่อว่าหน่วยต่อประชาธิปไตยแต่ก็อีกส่วนน่าจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาต่อระบอบประชาธิปไตย
 อยู่ไม่น้อย

การที่สมาชิกรัฐสภามีทัศนคติในลักษณะดังกล่าวอาจจะเป็นเพราะว่า สังคมไทย
 กำลังมีการเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้าน ดังนั้น จึงมีการผสมผสาน หรือมีการปะทะกัน
 ระหว่างความคิดดั้งเดิมซึ่งส่วนใหญ่ผูกพันอยู่กับขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนาครอบครัว
 และวิถีชีวิต ทางสังคมดั้งเดิมกับแนวความคิดใหม่ซึ่งส่วนใหญ่ได้รับมาจากสังคมตะวันตกและ
 สังคมอุตสาหกรรม ดังนั้นคนในสังคมไทยจึงมีทัศนคติที่ผสมปนเประหว่างสิ่งที่เรียกว่าทัศน
 คติดั้งเดิม (ล้าหลัง) กับสิ่งที่เรียกว่าทัศนคติที่ทันสมัยหรือก้าวหน้า

นอกจากอิทธิพลของสภาพสังคมไทยที่อาจมีผลกระทบต่อทัศนคติของสมาชิกรัฐสภา
 แล้ว ภูมิหลังทางสังคมของสมาชิกรัฐสภาบางอย่างก็มีผลกระทบต่อทัศนคติของสมาชิกเหล่า
 นั้นเช่นกัน กล่าวคือจากการศึกษาพบว่าสมาชิกรัฐสภาที่มีความแตกต่างกันในด้าน อายุ
 การศึกษาสูงสุด ภูมิดำเนาเดิม พรรคการเมืองที่สังกัด จะมีความแตกต่างกันในทัศนคติ
 ทางการเมืองและพบอีกว่าสมาชิกรัฐสภาที่มีอายุค่อนข้างน้อยการศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรี
 ขึ้นไป ภูมิดำเนาเดิมอยู่ภาคใต้หรือภาคกลาง สังกัดพรรคกิจสังคมหรือพรรคประชาธิปัตย์
 สมาชิกรัฐสภาที่มีลักษณะดังกล่าวจะมีทัศนคติทางการเมืองที่มีแนวโน้มไปในทางเสรีนิยมสูง
 กว่าสมาชิกรัฐสภาที่มีลักษณะภูมิหลังทางสังคมในลักษณะอื่น ๆ ดังนั้น ภูมิหลังทางสังคมของ
 สมาชิกรัฐสภาจึงน่าจะเป็นกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมอย่างหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติ
 ทางการเมืองของสมาชิกรัฐสภา

จากผลการวิจัยต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น เป็นการศึกษาค่านิยมและทัศนคติทางการเมืองของสมาชิกรัฐสภา ซึ่งเป็นบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งหรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่าชนชั้นนำทางการเมือง เป็นบุคคลที่จะเข้าไปมีบทบาทและอิทธิพลอย่างมากในการกำหนดชะตากรรมและนโยบายในการกระจายหรือแบ่งปันสิ่งที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจการเมืองสังคมให้แก่คนส่วนใหญ่ทั้งสังคม นอกจากนี้รัฐสภายังมีฐานะเป็นสถาบันการเมือง ในด้านกรรให้ความชอบธรรม ในการผ่อนคลายความตึงเครียดทางการเมือง ในการเป็นแหล่งสรรหานักการเมือง ในการให้การศึกษาและความชำนาญทางการเมือง ในการเป็นศูนย์กลางในการแสดงออกซึ่งผลประโยชน์ของกลุ่มต่าง ๆ ฯลฯ ฉะนั้นในฐานะที่สมาชิกรัฐสภาเป็นผู้มีบทบาทในการทำหน้าที่กำหนดนโยบายในรัฐสภาและเป็นสถาบันการเมือง เพื่อแก้ไขปัญหาและวางแนวทางในการพัฒนาประเทศ การได้ทราบค่านิยมและทัศนคติของบุคคลเหล่านี้ก็เท่ากับได้สร้างแนวโน้มในการกำหนดนโยบายอย่างกว้าง ๆ และพฤติกรรมทางการเมืองของสมาชิกรัฐสภาว่าจะเกื้อหนุนต่อประชาธิปไตยแค่ไหน เพียงใด

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยในครั้งนี้อังไม่ลึกซึ้งนักซึ่งผู้สนใจในการศึกษาพฤติกรรมของฝ่ายนิติบัญญัติ น่าจะได้ศึกษาต่อไปว่าค่านิยมทางสังคมและทัศนคติทางการเมืองของเขาเหล่านั้นจะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางการเมือง เพียงใด เพื่อที่จะได้วางเป็นกฎเกณฑ์ทั่วไปสำหรับการมองพฤติกรรมของพวกบุคคลชั้นนำทางการเมืองของประเทศไทยได้ซึ่งอย่างน้อยที่สุดก็อาจจะสะท้อนพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลชั้นนำทางการเมืองของไทยในช่วงปัจจุบันนี้ได้พอสมควร

ข้อเสนอแนะ

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าความสำเร็จของประชาธิปไตยในสังคมใด นอกจากสังคมนั้นจะมีรูปแบบที่เป็นประชาธิปไตยแล้ว ประชาชนในสังคมนั้นจะต้องมีระบบความเชื่อทัศนคติ ความรู้สึกและค่านิยมที่บุคคลมีต่อทางการเมือง ในลักษณะที่สนับสนุนการปกครองประชาธิปไตยด้วย

ประเทศไทยนำรูปแบบการปกครองประชาธิปไตยมาใช้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 แต่
ก็ไม่สามารถแม้แต่ที่จะรักษารูปแบบอย่างเป็นทางการของประชาธิปไตยไว้ได้ ทั้งนี้อาจจะ
เป็นเพราะว่า ค่านิยมและทัศนคติของคนไทยอาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการเมืองไปสู่ระบอบ
ประชาธิปไตยอย่างไม่ค่อย

ฉะนั้นในฐานะที่สมาชิกรัฐสภาเป็นกลุ่มบุคคลชั้นนำทางการเมืองกลุ่มหนึ่งทีอาจมี
บทบาทในการกำหนดนโยบายและทิศทางในการพัฒนาประเทศของระบอบการเมืองไทยตลอด
จนเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยเพื่อพัฒนาการเมืองไปสู่ประชาธิปไตย ดังนั้น
สมาชิกรัฐสภาควรเป็นผู้นำประชาชนในสังคมไทย เพื่อที่จะสร้างค่านิยมทัศนคติและ
ให้เกื้อหนุนต่อระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย

บุคคลที่มีค่านิยมและทัศนคติที่เกื้อหนุนต่อประชาธิปไตยควรจะมีลักษณะของการ
มีใจกว้างที่จะพิจารณาปัญหาต่างๆ ด้วยวิจรรณญาณ อาศัยการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิด
เห็นร่วมกันก่อนที่จะมีการตัดสินใจ รู้จักประนีประนอมไม่ใช่ว่าตัดสินปัญหาขัดแย้งด้วยการใช้
กำลังรุนแรง มีขันติธรรมอดทนรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นที่แตกต่างไปจากตัว เคารพสิทธิ
และเสรีภาพของผู้อื่นตลอดจนยอมรับความเสมอภาคระหว่างบุคคล มีศรัทธาเชื่อมั่นในศักดิ์ศรี
ของเพื่อนมนุษย์ การเน้นอิสริเสรีของปัจเจกชน และรับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นใหม่

นอกจากนี้คนที่มีลักษณะประชาธิปไตยจะต้องไม่คิดว่าความคิดของใครคนใดคนหนึ่ง
จะถูกต้องและดีเสมอไป เพราะฉะนั้นการยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นซึ่งแม้จะอายุน้อย
กว่าหรือความรู้น้อยกว่าก็จะต้องรับฟังแม้จะถูกคัดค้านก็ตามจะต้องถือปกติวิสัยในขณะเดียวกัน
ก็จะต้องกล้าแสดงความคิดของตัวเองออกไปถึงแม้จะค้านกับความเห็นของคนทีอาจอาวุโสกว่า
ก็ตามเพราะถ้าไม่กล้าแสดงความคิดของตัวเองทั้งๆ ที่ไม่เห็นด้วยกับคนอื่นก็ตามก็จะทำให้คนๆ
นั้นยอมรับอำนาจเผด็จการโดยง่าย และอีกสิ่งหนึ่งของคนที่มีความลักษณะประชาธิปไตยควรจะมีก็คือ
จะต้องคิดว่าตนเองมีประสิทธิภาพทางการเมือง หมายความว่าบุคคลจะต้องเชื่อว่าเขาสามารถก่อให้เกิด
ให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้ เพราะถ้าคิดว่าตนเองไม่มีประสิทธิภาพทางการเมือง
เลยคนๆ นั้นก็จะไม่คิดว่าระบบประชาธิปไตยกับระบบเผด็จการต่างกันอย่างไร¹

¹ในรงค์ สิ้นสวัสดิ์, : จิตวิทยาทางการเมือง (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดวง
กลม, 2518), หน้า 77-8.

สำหรับค่านิยมทางเศรษฐกิจ สมาชิกวุฒิสภาควรเป็นค้ำนำให้ประชาชนมีค่านิยม
 ที่เหมาะสมต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศไทย เช่นว่าให้คุณค่าของการประหยัดมากกว่า
 ความสุรุ่ยสุร่าย กำหนดคุณค่าทางสังคมที่ส่งเสริมการสะสมทุนและต่อต้านการเลียนแบบการ
 บริโภคของคนจนเลียนแบบการบริโภคอย่างคนมั่งมี เป็นต้น ทั้งนี้ หากสามารถสร้างค่า
 นิยมทางเศรษฐกิจของคนไทยให้เหมาะสมแล้ว คงจะเชื่ออำนาจอย่างมากต่อการพัฒนา
 เศรษฐกิจในสังคมไทยให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น และการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นสิ่งจำเป็นที่จะเชื่ออำนาจ
 ต่อการพัฒนาการเมืองไปสู่ประชาธิปไตยในสังคมไทย ถึงแม้การพัฒนาเศรษฐกิจจะไม่ใช้
 เงินไขที่เพียงพอต่อความสำเร็จของประชาธิปไตยแต่ก็เป็นสิ่งจำเป็นในการเชื่ออำนาจ
 ต่อการพัฒนาการเมืองสู่ประชาธิปไตย ฉะนั้นหากสมาชิกวุฒิสภาสามารถเป็นค้ำนำในการ
 สร้างค่านิยมและทัศนคติของคนไทยในลักษณะต่างๆ ดังกล่าวได้ เชื่อว่าในอนาคตอันใกล้
 สังคมไทยคงจะพัฒนาไปสู่ระบบประชาธิปไตยได้.